

1697.

Rudolf Steiner

Antropozófus közösségalkotás

4. előadás

(GA 257-ből)

Stuttgart, 1923. február 13.

Magyar nyelvre ültette át: Göröntsér Márton, 1993. október 25.

Az Antropozófiái Társaságon belüli körülmények alakulása miatt mégiscsak kívánatosnak látom, hogy az ügyekkel kapcsolatos problémák közül legalábbis néhányat érintsek. Az Antropozófiái Társaság fejlődésének feltételeivel, szerveződésével és hasonló dolgokkal tulajdonképpen nem volt szándékom előadásokban foglalkozni soha, mert azt kellett feladatomban tekintenem, hogy magáért az antropozófiáért munkálkodjam, a Társaság életfeltételeiről és alakulása tényezőiről folytatott vitákat pedig, amelyeket a vezetőség itt-ott magára vállalt, másoknak engedjem át. De remélem, hogy részletesebben beszélhetek még az egyébként talán ma itt megbeszélendő témáról legközelebb, vagyis a küldöttgyűlésen; engedjék meg tehát, hogy amire a Társaság most folyó ügyeinek alakulásával kapcsolatban van szükség, kiegészítésül ahhoz, amit nyolc nappal ezelőtt mondtam az antropozófus fejlődés három szakaszáról, elmondjak Önöknek egyet és mást.

Inkább arról beszélnék azonban ma, hogy mi az, ami a három szakaszban közös, mert ha csak vázlatosan is, de az utóbbi alkalommal már megpróbáltam leírni, hogy miben térnek egymástól el. Onnan indulnék el, hogy voltaképpen hogyan jön létre az olyasvalami, mint az Antropozófiái Társaság. Úgy hiszem, vannak, akiknek a mondanivalóm egyfajta segítség lehet az antropozófus önismerethez, egyenesen előkészület az említett küldöttgyűlésre. Aki korunkban követni tudja a civilizáció és a kultúra fejlődését, bizonyára világosan látja, hogy a kornak egyfelől arra van szüksége, hogy az antropozófia útján mélyítsük el megismerésbeli életünket, etikusan gyakorlati és bensőségesen vallásos életünket, másfelől pedig egy olyasvalamire, mint az Antropozófiái Társaság, egyfajta élcsapatra, amelynek egyre jobban el kell terebélyesednie, egyszerűen azért, mert a korabeli körülmények szükségessé teszik. Hogyan is jön létre voltaképpen ez az élcsapat? Ha valaki tisztességes úton közeledett az Antropozófiái Társasághoz, mondanivalómban talán a saját sorsa kis töredékét pillantja meg mindenki. Az antropozófus közösség alakulásának 20-21 évét áttekintve úgy találjuk, hogy az Antropozófiái Társasághoz túlnyomórészt egészen biztosan olyan emberek közelednek, akik úgy érzik, hogy az őket környező külső világban sem az élet szellemi és lelki, sem a külsőleg látható gyakorlati feltételei nem elégíti ki őket. Főleg az Antropozófiái Társaság első, talán a jobbik időszakában – nem rossz értelemben véve gondolom ezt, pusztán csak mint tény – volt már valami menekülésféle – egy emberközösség másféle életébe menekültek el az emberek az életből, egy olyan emberközösségbe menekültek, ahol kiélhették azt is, amit a maguk lelke szerint éreztek igazán emberhez méltó dolognak. Az Antropozófiái Társaság megalakulásánál mindenképpen figyelembe kell vennünk, hogy az emberek elidegenedtek az élet külső, szellemi, lelki és gyakorlati feltételeitől. Mert elsősorban olyan emberek lettek antropozófusok, akik legeslegesülésként érzik meg azt, amit egészen biztosan és nagyon világosan megéreznek majd embermilliók is egy viszonylag egyáltalán nem túl távoli jövőben – megérik, hogy az elmúlt korokból történelmi szükségszerűség következtében és semmiképpen sem indokolatlanul a jelenkorba átalakult és megszokottá vált formák ma már nem nyújtják maguktól azt, amit ma az ember belső élete szerint, emberi méltósága kedvéért megkíván, amit azért követel meg, mert ha nem követeli meg, nem lehet teljes ember.

Aki elfogulatlanul látja az ilyesmit, úgy találja majd – különösen némi önvizsgálat idején, amikor tisztességes antropozófus lett – a vágya, hogy lelki igényeit egy bizonyos emberközösségben elégítse ki és ne más mai emberközösségekben, olyan, mintha emberi volta legbelső mélyéről fakadna valami fel, amiről már érezni lehet, hogy a lélek felszínére éppen korunkban küzdi magát fel az emberiség örök forrásaiból. Akik tisztességes úton közeledtek az antropozófiához, ezért érzik igazán benső ügyüknek, szívügyüknek, csatlakozásukat az antropozófus közösséghez, olyasvalaminek, amiről minél becsületesebbek, annál inkább azt mondják, hogy élni sem tudnak voltaképpen nélküle. De be kell vallanunk magunknak azt is, hogy észrevehető már a világosan érthető, világosan kivehető érzésekből is, - arra gondolok most, ami az érzésben, nem ami a gondolkodásban a világos – amelyek alapján az antropozófus közösséghez csatlakoznak, hogy mi minden van ma a külső világban, ami bennünk nem elégíti ki teljes emberi voltunkat. Nem lenne ennyire heves az emberek becsületes vonzalma az antropozófia iránt, ha nem idegenedne el ilyen különösen erősen a mai külső körülményektől, főleg a lelki körülményektől.

De most nézzünk valami mást. Olyasvalamit fejtegettem eddig, amit úgy mondhatnánk, hogy megfordul az ember akarati impulzusa. Amikor beleszületik az ember egy bizonyos korszakba, ha belenevelik egy meghatározott korszakba, legelőbb akarati impulzusai áramlanak bele környezetébe hagyományos, megszokott akarati impulzusaiba. Felnő és anélkül, hogy sok mozdulna benne meg, belenő akarataáramlásokba, amelyek környezetébe akarataáramlatai is. Belső világában, szíve mélyén egyszer meg kell mozdulnia már valaminek, ami szíve szerint megütközik saját akarataélete bizonyos időszakán keresztül környezetébe külső életmódjának megfelelően magának megszabott áramlatainak és akarataélete eddig voltaképpen csak a felszínen lévő áramlását megváltoztatja, befelé fordítja vele. De akarataáramlásait befelé fordítva figyel rá, hogyan tör fel az emberek lelkének örök forrásaiból – különösen ma, a mi korszakunkban – a vágy, hogy egy másfajta emberközösségben találjanak helyet, nem olyanban, amely az akarataélete megszokott áramlatainak irányába esik. De minden, ami összefügg az akarattal, valamiféle etika, egyfajta erkölcs, ami tehát az embert az Antropozófia Társaságba tereli, - legalábbis ami az akarataélete és a fogékonyság ösztönzését illeti – tulajdonképpen mindenekelőtt egy erkölcsi, etikus impulzus. Ha azután az ember belső világa legszentebb részét érinti meg ezzel az etikus impulzussal, ha elérkezik vele lelki élete örök forrásaival, az etikus impulzusból is, amely az antropozófia közösségbe terelte – így mondanám – mintegy folytatásképpen vallásos impulzussá válik. Ami az embernél egyébként úgy működik, hogy követi a kívülről érkező erkölcsi parancsolatokat, jogszabályokat és szokásokat és ezáltal megszokott környezetében többé-kevésbé gondolkodás nélkül nő fel, ami felnövekvése közben etikus, erkölcsös és vallásos, így fordul meg befelé, belső világa felé és ebből lesz a törekvés, hogy belső világában etikus, erkölcsös és vallásos legyen. De az ember nem tud teljes ember-voltával kialakítani egy olyan lelki életet, amely pusztán csak akar, esetleg érez is még és nem vehet fel hozzá minden tetszés szerinti ismeretet.

Úgy jutunk ma ismeretekhez, legalább hatéves korunktól fogva már – hogy ne mondjam, az anyatejjel szívjuk őket már úgy magunkba – hogy belsőleg, lelkileg mintegy begyakoroljuk őket, így folytatódik ez tovább azután is és egyetlen olyan dolog, amelyet értelmünkkel, megismerőképességünkkel fogadunk be és amelynek az etika, az erkölcs és a vallásosság ellenpólusát kell képeznie – de velük összhangban lévő és összeillő ellenpólusát – egyetlen ilyen ismeret sem közömbös az antropozófia törekvésének vallásos elmélyítése iránt. Éppen ebből az életvitelből és életmódból akar erkölcsileg, etikusan és vallásosságot tekintve kijutni az antropozófia, egy olyan életvitelből és életmódból, amely az emberiségben főleg az utóbbi évszázadok folyamán alakult ki. Még ha ki is egyezik azután az antropozófia a külső élettel – végül ki is kell vele egyeznie – mégiscsak ki akar kerülni abból, amit az emberiség civilizációja idézett elő az utóbbi évszázadokban és ami korunk borzalmas katasztrófájához vezetett. Biztosan többé-kevésbé ösztönösen bár, de mindenképpen megvan ez sokaknál mégis, akik az antropozófia mozgalmához jönnek.

Mégis legyünk tisztában vele, hogy ami az utóbbi századok folyamán az akarataélete elé tűzött célokként, vallásos impulzusokként jött létre, az hozta létre az újabb kor megismerésbeli élet minden irányát, teljes színskáláját is. Csak az előítéletek rabja vesz ma úgy részt a megismerésbeli életben, hogy azt állítja, hogy a fizikánk, matematikánk, kémikánk tárgyilagos, hogy arra törekszünk, hogy a biológiánk tárgyilagos legyen és így tovább. – Előítéletek ezek. A valóságban a dolog úgy áll, hogy amit már hatéves korától fogva begyakoroltatnak az emberrel – mint mondtam – mégis az utóbbi századok folyamán felfejlődött akarataformák és vallásos impulzusok eredménye. Másrészt viszont aki az antropozófia felé tart és ezekből az akarataélete impulzusokból ki akar kerülni, sőt, még abból is, ami vallásos formában játszódik le, mint az erkölcsi élet betetőzése, nem is vágyhat másfajta megismerésre, csak ami annak a világnak felel meg, amelyet meg akar keresni és nem annak, amelyet el akar hagyni. Vagyis mivel az antropozófia befelé irányította akarataélete, a megismerésnek is a befelé irányított akarataélete megfelelő módjára kell törekednie, a megismerés olyan módjára tehát, amely nem az élet külsőségessé válása folytán a civilizált világban az utóbbi évszázadokban felbukkant külsődleges tudomány felé vezet. Érti majd az antropozófia, hogy meggondolatlanság lenne akarataélete befelé irányítása, ha egyúttal megismerésén nem változtat. Okvetlenül meggondolatlan lenne, ha azt mondaná, hogy ő mint ember idegenül érzi magát ugyan a most lábra kapott életvitelben és

életmódban, de a megismerés ma elterjedt módjával rokonszenvezni tud. – A túl gyorsan rohanó világ által elsajátított megismerés az akarati impulzusát befelé irányító embert sem elégítheti ki. Emiatt viszont rájönnek néhányan ösztönösen talán, hogy az élet gyakorlatának az a módja, amitől menekülni akarnak, éppen attól kapta formáját, alakját, hogy ma már csak a külsőleg is látható és a külsőleg láthatókból ésszel is kikombinálható dolgokban hisznek. Aki így keres, amiatt fordul az érzékfeletti, láthatatlan világ felé, ami a megismerés alapja. Ahogyan a külsőségessé vált életvitelnek és életmódnak a materialista tudomány felel meg, úgy annak, akinek az emberhez fel nem érőnek kell tekintenie és nem a teljes emberhez méltónak kell tartania az ilyen életvitelt és életmódot, olyannak kell tekintenie egy olyan tudomány igazát is, amelynek – így mondanám – hite az életvitel és az életmód másik, külső, anyagi és ésszel felfogható oldalára irányul csupán. Így jön létre az antropozófus lelki drámájának második felvonása, miután erkölcsi és vallásos jellegű volt az első, de benne van mintegy csíráképpen már az elsőben is – érzékfeletti megismerésre törekszik. Az Antropozófiai Társaság tartalma lesz, hogy elfogadja az érzékfeletti megismerés követségének tisztségét és ez teljesen magától alakul ki. Ez mind, amit ilyen módon sorsának él meg az akarát, amit keresésének kell elismerjen a megismerésre való törekvés, mindez mint egész, mint élete és ember-volta tényleges magva, együtt rendeződik el az antropozófus szívében és lelkében és együttesen alkotja teljes beállítottságát, lelkületét. Elsősorban ilyen lelkülettel áll majd az Antropozófiai Társaságban.

De nézzük meg, milyen helyzetbe kerül ennek következtében a képzett antropozófus. Külső életvitelét és gyakorlatát nem hagyhatja ott minden további nélkül. Bemenekül ugyan egyenlőre az Antropozófiai Társaságba, de a külső élet kényszerűségei megmaradnak, egyet lépve, egy csapásra nem hagyhatja őket el. Így külső életére és arra vonatkoztatva, amiből számára mint az Antropozófiai Társaság tagja számára az élet és a megismerés eszménye lesz, belső ellentét, meghasonlás jön létre az antropozófus lelkében. Ez a meghasonlás aszerint, hogy kinek van mélyebben szántó, vagy felszínesebb természete, többé-kevésbé fájdalmas, sőt, tragikus is lehet. De a fájdalomban, a tragikumban benne vannak egyszersmind a legértékesebb csírái is annak, amiből építő életnek kell lennie hanyatlásnak indult civilizációnkban. Végső soron mégis fájdalomból és szenvedésből születik meg minden, ami úgy bontakozik ki az életben, mint ami virágba borul, gyümölcsöt terem. Az Antropozófiai Társaság küldetését pedig a legmélyebben talán az érzi át, akinek szenvedésnek, fájdalomnak kell éreznie, hogy beleélje magát ebbe a küldetésbe, még ha csak egyedül abból is állhatna az, ami voltaképpen erőtől duzzad az ember természetében, hogy megtalálja magában az ember a belső erőt, amellyel a szenvedés és a fájdalom fölé emelkedhet úgy, hogy miközben átéli és tapasztalja a szenvedést és a fájdalmat, eléri azt a pontot, ahol az, ami fájdalmas és szenvedéssel teljes, az élet erejévé, az élet lenyűgöző hatalmává lesz.

Eleinte tehát az Antropozófiai Társasághoz vezető út – így mondhatnám – abból áll, hogy az akarati impulzus befelé változtatja irányát, azután megélik az érzékfeletti megismerést, utána azonban átélik a kor sorsát is, amelyből saját lelkük sorsa lesz. Ezután úgy érzik, hogy éppen amiatt vannak benne az emberiség fejlődésében, mert befelé fordult az akaratum, mert tapasztalták a valóság minden állapotának érzékfeletti voltát. Attól érzik csak magukat a szó teljes értelmében véve embernek, mert átélik a korszak tényleges értelmét is. Az antropozófia alapjában véve ne is legyen semmi más, mint az a bölcsesség, „sophia” – vagyis az a tudattartalom, az a belső élmény, amelyet az ember lelki állapotában élt át – ami teljes emberré teszi az embert. Nem „az emberre tartozó bölcsesség” az „antropozófia” szó helyes értelmezése, hanem „ember voltunk tudatát” jelenti, vagyis hogy az akarát irányváltozásának, a megismerésbeli tapasztalásnak, a kor sorsa átélésének az legyen a célja, hogy megmutassa a léleknek a tudat irányulását, bölcsességet nyújtson neki.

Az Antropozófiai Társaság létrejöttéhez eredetileg éppen az vezetett, amit most írtam le. Voltaképpen nem alapították – létrejött. Valamiféle agitációval – mint egyesek képzelik – meg sem lehet olyasmint csinálni, ami becsületes belső átélésen alapul. Antropozófiai Társaság úgy jöhet létre csak, hogy vannak emberek, akik képesek rá, hogy a leírt módon változtassanak az akarát irányán, olyan megismerésbeli életet éljenek és úgy éljék át a korszak sorsát, ahogyan leírtam, majd jelenjen

meg valahonnan az, ami az itt lévő emberek szívében élő dolgoknak bizonyos módon elébe jön. De az emberek ilyen módon tulajdonképpen csak korunkban, a tudati lélek fejlődése korszakában jöhetnek össze és akik még voltaképpen egyáltalán nincsenek abban a helyzetben, hogy felfoghatnák a tudati lélek fejlődésének jellegzetességét, meg sem értik. Így például még egy egyetemi tanár részéről is elhangozhatott a furcsa kijelentés, hogy találkozott egyszer három ember és megalakította az Antropozófiái Társaság központi Vezetőségét. (Dr. Hans Leisegang: „Die Grundlagen der Anthroposophie” – „Az antropozófia alapjai” című gúnyiratában. Hamburg, 1922.) Az egyetemi tanár agya kitalálta – jobb testrészekhez kötnünk a dolgot, hiszen az alapja az ilyesminek nem az, hogy valaki ép ember – kitalálta tehát az agya, hogy fel kellene tenni a kérdést: nos, ki is választotta meg hármukat, honnan is van rá megbízatásuk? – Hogyan is jöhetne valami szabadon létre, ha nem úgy, hogy odaállnak hárman és azt mondják, ezt meg ezt akarjuk, akik szintén ezt akarják, csatlakozzanak, akik pedig mást akarnak, ne csatlakozzanak! – Egészen biztos, hogy ez bárkinek jogában áll. Semmi sincs tehát, ami jobban számot vetne az emberek szabadságával, mint az Antropozófiái Társaság keletkezése. Az emberiség fejlődése közben egyedül az felel meg a tudati lélek korszakának. De ma még akár egyetemi tanár is lehet valaki anélkül, hogy a tudati lélek fejlődésének korszakát el kellett volna érnie, így azután úgyne, nem érti meg, hogy mi az, ami a legnemesebb értelemben véve a szabadság felé törekszik.

Tudom, hogy mennyire kellemetlen volt egyeseknek mindig, ha néhanapján mégis szükségessé vált megbeszelnünk efféléket, egyszerűen azért, mert vannak. De mégis ezek a dolgok világítanak rá, amire szükségünk van ahhoz, hogy az Antropozófiái Társaság életének feltételeit teljesíteni lehessen. De mivel elsősorban a külső világban kell mégiscsak megállnia az antropozófusnak, ahonnan voltaképpen csak a lelkével, egyenlőre csak a lelkével menekülhet el, emiatt – mint már utaltam rá – lelki átélésének a belső szenvedéstől a tragikumig terjedő különös színezete jön létre, amit különösen erőteljesen éltek meg az Antropozófiái Társaság létrejöttkor. De akik később kerültek, vagy ma kerülnek a Társaságba, szintén mindig újból keresztülmenniük majd azon, amin mások – így mondanám – évtizedekkel előbb, vagy csak néhány éve még, de keresztülméntek már. Ezzel a dologgal pedig, aminek a Társaság szociális életében van az oka, mint életfeltételeinek egyikével, az Antropozófiái Társaságnak számot kell vetnie természetesen. Teljesen természetes, hogy akik még csak ma közelednek az antropozófiához, szívük szerint az első fázisban vannak még, az antropozófia fejlődése viszont keresztülmént már három fázison. Sok bonyodalom éppen amiatt van, mert tulajdonképpen az Antropozófiái Társaságot vezető személyiségek felelőssége növekszik, hogy összehangolják az egymás mellett meglévő első, második és harmadik fázist. Egymás után következnek ugyan, de ugyanakkor egymás mellett is vannak. Méghozzá az egymást követő három fázis részben emlékezés, az, ami a múlt, az egymás mellettiek pedig a közvetlen jelen élet. Aki tehát az antropozófia életének gondozásához hozzá akar valamivel járulni, valóban nem elméleti, vagy tudálékos feltételekre van szüksége, hanem melegszívű és nyílt eszű kell legyen az egész antropozófus étellel szemben. Ahogyan az ember úgy is megöregedhet, hogy egyszersmind lélekben is mogorva lesz, megkopaszodik belsőleg is, nemcsak külsőleg, belülről is ráncos lesz, nemcsak kívül, egyáltalán nincs érzéke hozzá, hogy lelke elé idézze ifjúkorát, hogy még egyszer átélje és újra meg újra, mint valami közvetlen jelenlévő dolgot élje át; 1919-ben be lehet kerülni az Antropozófiái Társaságba is anélkül, hogy érzéke lenne valakinek ahhoz, hogy mi hajt ki, mi sarjad ki az antropozófiái mozgalom első fázisában, mi az, ami eredeti benne. Ezt kell pedig magáévá tenni, különben nincs meg a szíve, a lelkiállapota az antropozófiához és miközben antropozófus életet folytat, tudálékos lesz benne, mégha különben bármilyen magasról is néz le minden tudálékosságot és elméletet. Olyasmi ez, ami egy olyanfajta, élettől duzzadó dolognak, mint a milyennek az Antropozófiái Társaságnak lennie kell, a legjobban árt. Nos, egyszerűen éppen az antropozófiái mozgalom harmadik fázisában, 1919-től adódott egy furcsa összeütközés. Nem az etika oldaláról akarom ezt ma megítélni – akarati impulzus a meggondolatlanság is és alapjában véve etikus impulzus, ha pedig meggondolatlanságból mulasztottak el valamit, ha sokszor a fontoskodó túlbuzgalom került a szilárd akarat helyére, valamiféle etikát és erkölcsöt kell keresnünk abban is. De ma nem is annyira erről szeretnék beszélni, hanem a a már régóta lappangó összeütközésről,

amelybe az Antropozófiai Társaság ennek következtében került, de ma teljesen nyíltan kell beszélünk róla.

Az antropozófia fejlődésének első fázisában úgy volt, hogy az antropozófus többnyire valóban két emberré hasadt szét. Mondjuk, egy iroda főnöke volt, vagy másvalami, ahogyan a dolgokat ma nevezik, ugye, ezeket a dolgokat intézte, akaratú impulzusa tehát az életnek az utóbbi századokban kialakult külső feltételeivel, gyakorlatával előteremtett útjait járta, amelyek elől lelke legmélyén voltaképpen menekül. De rajtuk járt, akaratával bennük volt. Fére ne értsük – az összes ilyen dologgal a legjobb értelemben véve van összebonyolódva az akarat. Amivel valaki, mint egy iroda főnöke, reggeltől estig az idejét tölti, akarata összebonyolódik vele. Nem kell egy iroda főnökének lennie, iskolamester, vagy egyetemi tanár is lehet, gondolkodik talán akkor, de amennyiben a gondolkodás megáll a külső életben, beleáramlik az is az akaratú impulzusba, miközben gondolkodik. Voltaképpen tehát az akarat mégis kívül maradt és éppen azért, mert a lélek menekülni akart akarata saját irányától, érzéseivel és gondolataival az Antropozófiai Társaságba megy. Egyfelől az akarat embere volt, másfelől az érzéseké és a gondolatoké. Voltak, akik még rendkívül boldognak is érezték magukat ebben az állapotban, hiszen ha egy-egy szektás kis társaság össze tudott ülni, ha azután, hogy akarat-embereik ilyen állapotban működtek az élet leghétköznapibb áramlásaiban, összeülhettek, mennyire eldicsekedtek vele, hogy „gondolatokat, jó gondolatokat terjesztettek”. Ilyen társaságokat alakítottak, terjesztették gondolataikat, jó gondolataikat, elmenekülve a külső életből egy olyan életbe, amelyről nem mondanám ugyan, hogy irreális, de mégiscsak érzésekben és gondolatokban él csupán. Valóban két emberre szakadtak, egyre, aki az irodába megy, vagy katedráról oktat és egy másikra, aki az antropozófus „Zweigbe” jár és egy teljesen más életet él ott. De amikor felébredt egy sereg emberben a vágy, hogy antropozófus érzésből és gondolkodásból kiindulva akaratú vessék meg az alapját valami élettől duzzadó dolognak, be kellett az akaratú szintén vonni ember-voltuk teljességébe. Ekkor jöttek létre az összeütközések. Viszonylag könnyen begyakorolhatjuk, hogy jó gondolatokat terjesszünk – mondjuk, ha tudjuk valakiről, hogy kirándul a hegyek közé, hogyan ne törje ki a lábát. De a jó gondolatokat úgy belesugároznunk a valami közvetlenül külső, anyagi dolgot végző akaratúba is, hogy egy szellemiség hassa át az ember erején keresztül még azt az anyagi dolgot is – ez nehéz. Sok minden szenvedett emiatt hajótörést, miközben kialakult a harmadik fázis az Antropozófiai Társaságban. Hiszen sem intelligens, sem zseniális emberekben nem volt hiány – teljesen komolyan és őszintén mondom ezt – de intelligenciájukat és zsenialitásukat nem eléggé áramoltatták bele szilárd és feszes akaratúba.

Figyeljék meg csak a dolgot amúgy igazán - így mondanám – a szív szempontjából, - kicsoda különbség! Gondolják csak meg, van egy külső életünk, szívből elégedetlenek lehetünk vele, nemcsak azért, mert egy másik embert gyötrünk, mert a dolgok tökéletlenek, hanem mert az élet általában nem mindent tesz egészen könnyűvé. Az élet, ugye, nem mindig puha párna. Élni mégiscsak annyit jelent, mint dolgozni. Most pedig itt az életünk, másrészt az Antropozófiai Társaság. Azután elmegyünk az Antropozófiai Társaságba, odavisszük magunkkal az ajtón át az elégedetlenségünket. Mint érző és gondolkodó emberek elégedettek vagyunk ott, mert igazán megkapjuk, amit nem ad meg nekünk az elégedetlenségünket jogosan kiváltó külső élet. Még az is jó, hogy míg egyébként a térben keményen beleütköznek a gondolatok az akaratú tehetetlen voltába, odabent, a Társaságban egészen könnyedén csaponganak, ha jó gondolatokat sugároznak szét a szektás társaságokból, hogy a hegyi túrákon az emberek hogyan ne törjék ki a lábukat. Odabent nagyon könnyen szerteszállnak a gondolatok a világba, ott elégedettek lehetünk. Van azután, akit ez a joggal elégedetlenséget keltő élet felől megnyuogat.

Nos, most jön az Antropozófiai Társaság és megalapoz még olyan dolgokat is, ahol akaratúkkal együtt vannak benne valamiben az emberek. Ne legyen csak a Társaságon kívül valaki egy iroda főnöke és úgy menjen el azután az Antropozófiai Társaságba, hogy odakint azután tovább zsörtölődhet rajta, hogy ő egy iroda főnöke – nem mondom, hogy szitkozódhat miatta, de még talán az is előfordulhat – hanem mindkét ember legyen ott a Társaságban, de ne elégedetlenkedve éljen benne, hanem meglegedetten. Ha az Antropozófiai Társaság rá akar térni a cselekvésre, márpedig

1919 óta ezt akarta, erre van szüksége. Utána pedig egy nagyon furcsa dolog áll elő, ami talán csak az Antropozófiái Társaságban észlelhető – nem tudnak mit kezdeni az adag elégedetlenséggel, amit egykor még szívesen vettek volna. Hiszen mégsem írhatják az Antropozófiái Társaság számlájára, hogy elégedetlenné tesz valakit! De mégsem áll itt meg a dolog, elégedetlenségükért azután mégis a Társaságot okolják. Pont ekkor kellene az ember belső fejlődésében létrejönnie annak a fokozatnak, amely a gondolattól és az érzéstől valóban elvezet az akarathoz. Ha majd az antropozófusok útja a helyes irányba vezet, el is érik majd ezt a fokozatot, a gondolattól és az érzéstől el is jutnak majd az akarathoz. Abból, amit mondtam „A magasabb világok megismerésének útja” című könyvemben (GA 10.), láthatják mindenütt, hogy sehol sem törekedhetünk gondolat útján való fejlődésre, ha nem fejlesztjük egyúttal akaratumkat is. De a modern emberiség voltaképpen két betegségben szenved, mindkét betegséget az Antropozófiái Társaságban kell legyűrni. Az érzékfelettiektől való félelem az egyik, hiszen ez az alapja mindenféle ellenségeskedésnek az antropozófiái mozgalommal szemben, anélkül, hogy beismernék, hogy mindentől, ami érzékfeletti, félnek, rettegnek. Az ellenfeleknek valójában egyfajta víziszonyuk van. Tudják, hogy a víziszony megnyilvánul még egy másik, impulzív formában is, nincs mit csodálkoznunk tehát rajta, hogy amit most víziszony alatt értek, néha veszett dühöngésbe is átcsap. Máskülönben nem is ártalmasak néha, mármint ezek a dolgok. Vannak, akiknek ma csupán egy jó lehetőség egy-egy könyv megírására az antropozófia, kereshetnek is valamit velük, vagy bekerülhetnek egy könyvjegyzékbe, ugyanis témákra van szüksége az embereknek, ami nem mindenkinek van, a külső világból kell vennie. Indítékaikat tekintve tehát a dolgok ártalmatlanabbak a véltnél, csupán hatásuk tekintetében nem eléggé ártalmatlanok.

Egyfelől fél az emberiség az érzékfeletti megismeréstől, átalakítja félelmét egyfajta álarccá, a kutatás logikájává, ami ugyanis valójában megismerésbeli határaival együtt nem egyéb, mint amit közvetlenül az eredendő bűntől örököltünk, csak hogy az ókorban élő emberek a bűnbeesést olyannak fogták fel, aminek fölébe kell magasodniuk. A skolasztikát követő időben még mindenképpen felemésztette az eredendő bűnbe vetett hit a megismerést. Előzőleg még erkölcsi téren úgy tekintették a bűnbeesést, hogy természettől fogva rossz az ember, fölébe kell természetének emelkednie, de intellektuális téren ez úgy fejeződik ki, hogy az adott területen az ember nem ér fel az érzékfelettséghez, nem tud kibújni a bőréből. Nem egyéb, mint a bűnbeesés öröksége, hogy el akarja fogadni a megismerés határait, csak hogy jobb időkben arra törekedtek, hogy kikerüljenek a bűnből, míg a gögős modern ember a megismerés bűnében akar maradni, egyenesen előírja magának, hogy ne akarjon túllépni rajta, szereti, vagy legalábbis szeretné az ördögöt.

Az egyik ez. Másfelől a modern ember akarata – néhány megnyilvánulása ellenére is, amelyek valójában sokszor csak lepleznek valamit – gyenge és béna. Meg szeretném mondani, hogy a modern civilizáció és a modern kultúra mindkét végzetes tulajdonságát pont az antropozófia életében kell legyűrünk. De hogy az antropozófia élete a gyakorlatban hasznos legyen, pont arra van szükség, hogy a való élet félelemtől mentes megismeréséből és erős akaratból szülessen meg. De ez azt feltételezi, hogy tanuljunk meg a világgal antropozófusok módjára együtt élni. Előzőleg még elsősorban úgy tanultak antropozófusok módjára élni, hogy kerülték a világot. De antropozófusok módjára is meg kell tanulnunk együtt élni a világgal, az antropozófia impulzusát ki kell vinnünk a világba, a hétköznapi, való életbe. Az antropozófusra és a gyakorlati emberre kettészakított embert tehát újból ténylegesen egységes emberi lényé kell egyesítenünk. De ezt sohasem érhetjük el, ha mint az antropozófia élete egy olyan élet terjed valahol el, mintha magas várfallal lennénk körülrzáva, mintha magas várfal venne körül, amely fölött nem látni át. Ezt le kell az Antropozófiái Társaságban gyűrni. Nyitva kell legyen a szemünk, hogy meglássuk, ami körülöttünk, kint a világban történik, akkor eljutunk majd a helyes akarat impulzusokhoz is. De pont abban az időszakban, amikor az antropozófia mint olyan, harmadik fázisához érkezett, az Antropozófiái Társaság többször is elmaradt az antropozófia életétől – ezt is leírtam Önöknek legutóbb – és amiatt maradt el tőle, mert pont az akarattal nem tudott együtt haladni. Mivel szükséges volt egybehívni a korábban valahol vezető beosztásban lévő személyiségeket a különféle létesítmények érdekében, többször is megesett, hogy rossz antropozófus lett valakiből, aki kiváló Waldorf-tanár lehetett, aki egy Waldorf-tanár szellemi szintjét elsajátította már. A legcsekélyebb kifogásunk sem lehet az egyes intézmények ellen, a

Waldorf-iskolát ma már nemcsak legközelebbi környezete tiszteli, hanem az egész világ, minden szerénységgel nélkül elmondhatjuk, hogy az egyes intézmények ellen jogosan nincsen semmi kifogásolnivaló, vagy legalább is teljesen más lapra tartozik a bírálathoz, de lehet kiváló tanár egy Waldorf-iskolában valaki és rossz antropozófus, vagy egy másik vállalatnál kitűnő munkás és rossz antropozófus. Arról van szó azonban, hogy az antropozófia talajából nőtték mégis ki az egyes ilyen vállalkozások mind és nem szabad megfélemlenünk róla soha, hogy mindenekelőtt valóban antropozófusnak kell maradnunk, ezt a központot sem mint a Waldorf-iskola tanára, vagy a „Kommende Tag” munkatársa, vagy mint tudós, vagy orvos nem tagadhatjuk meg, sohase jusson eszünkbe, még legtávolabbról sem, hogy azt mondjuk, nincs időnk az általános antropozófia ügyei számára. Máskülönben egy ideig lehetne ugyan élet a vállalkozások mindegyikében, mert az antropozófiában önmagában véve benne van az élet és önmagában véve az antropozófia életet is adhat, de az ilyen életet nem lehetne huzamosabb ideig folytatni. Elapadna az egyes vállalkozások részére is.

Eltekintve az elfogult ellenfelektől, akikre jellemző, hogy tulajdonképpen azt keresik mindenütt, hogy az antropozófia ügyéhez hogyan ne jussanak közel, inkább azt kérdik, hogyan jutottunk az antropozófiához, hogyan is áll a dolog a szellemi látással, hogyan van ez, hogyan van az, kávéat iszik-e valaki, vagy tejet és hasonló dolgokat kérdeznek, eltekintve tehát az olyasmiktól, aminek semmi köze sincs az üggyhez, de ugye, sokat fecsegnek róluk, vannak, akik azután ha van érzékük hozzá, az antropozófiát ki is nyírják, rágalomhoz nyúlnak, azután kitudódnak még a világban manapság sokszor színre lépő olyan jelenségek is, amelyek nemrég, míg nem ért még mélypontjára a civilizáció, lehetetlenek is voltak, ma már azonban sokszor felbukkannak a világban. Nem akarom ezeket mind megnevezni a továbbiak folyamán, át szeretném engedni másoknak, akiknek az Antropozófiai Társaság sorsát szintén szívükön kell viselniük. De el akartam ma még mondani ezeket a dolgokat Önöknek, ha már még egyszer alkalmam volt itt lennem, mondhattam volna úgy is, ha már alkalmatlankodhattam még egy ízben itt. A Dornachban végzett munka nézőpontjából ittlétem rosszkor jött, az ittenit tekintve örömdetes alkalom – mindig két oldala van a dolgoknak. Dornachban jelenlétemre nagy szükség van, de mivel legnagyobb örömmel Önökkel ma még egyszer beszélhettem, meg szeretném mondani, arra van most szükség, hogy tanuljunk meg antropozófusok módjára érezni, tanuljunk meg kitapintani, hogyan lüktet szívünkben az antropozófia. Ezt pedig csak teljes világosságban lehet megtennünk, misztikus ködben nem megy. Mert az antropozófia kiállja a fényt. Másfajta dolgok, amelyek a világban hasonlóképpen írják magukat le, a fényt nem viselik el, csak a szekták félhomályát. Az antropozófia a teljes világosságot elviseli, szívvel, szíve legbelső melegével belemehet a teljes fénybe, nincs előtte szégyellnivalója. A nem lényeges személyeskedő rágalmakat – ami odáig megy, hogy személyeskedő voltuk fel sem ismerhető néha – biztosan fel lehet tüntetni olyanoknak, amilyenek. Becsületes ellenfelekkel szemben azonban mindenütt előhozhatja az antropozófia azt, amit éppen lehet a tárgyilagos vita talaján. De a tárgyilagos vita megkívánja, hogy belemenjenek az antropozófia megismerő módszereibe. Ha pedig valaki tárgyilagosan kíván vitatkozni, egyáltalán meg sem teheti, mielőtt még a megismerés módszereibe bele nem ment volna. Lelki alkata, szíve szerint, józan emberi ésszel az antropozófiát elfogadhatja mindenki. De aki az antropozófia megismerő módszereibe már eleve nem is akar belemenni elvből, aki nem ismeri az antropozófia megismerő módszereit, nem is vitatkozhat róla. Nem kell belső fejlődés hozzá, hogy kísérletezzen és kísérleteket állítson össze valaki, külsőleg kell csupán gyakorlatot szerezni, ezt mindenki tudja. De nem kívánhat vitatkozni az antropozófiáról, aki ezt tudja csak, az antropozófia megismerő módszereibe pedig nem megy bele, amit viszont elutasítanak ma a kényelemszerető emberek, akik az embert mint egy dogmát, tökéletes voltában állítják elének, a fejlődésről pedig hallani sem akarnak. De nem leplezi le magát az ember előtt sem a valóság, sem a jószág anélkül, hogy valamit belsőleg szabadon ne tenne érte. Ha tudják, hogy az Antropozófiai Társaságban milyen impulzusra van szükségük, hogy igaz szívvel éljenek benne, ügyeit igaz szívvel vezessék, ha ellenfeleinek indítékait helyesen tudják megítélni, egy kis jóakarattal elő is teremtik majd az erőt, amelyet elő kell teremteniük ahhoz, hogy épségben és egészségben jussanak keresztül azon, amit még mielőtt beszéltem volna Önökkel, úgy hirdettek meg, mint ami az Antropozófiai Társaságnak szintén szándékában áll.